

*Т.В. Лапшина, аспірантка,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна*

ВПЛИВ БАНКІВ ЯК ЗБЕРІГАЧІВ ЦІННИХ ПАПЕРІВ НА РОЗВИТОК ОРГАНІЗОВАНОГО ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Банківська система займає провідні позиції у побудові сталого економічного розвитку України, зокрема розвитку її фінансової системи. Окрім удосконалювання суто банківської справи, вона активно допомагає становленню страхової справи, сфері пенсійного забезпечення тощо. Національний банк України та комерційні банки також сприяють подальшому формуванню українського фондового ринку.

Загальновідомо, що в Україні частка організованого ринку цінних паперів у загальному обсязі торгів надзвичайно мала. Так у 2003 році вона становила лише близько 3 %, у 2004 році – 4,1 %, 2005 році – близько 5 %. Організаційний ринок характеризується прозорістю проведення операцій з цінними паперами, ліквідністю, формуванням справедливої ціни на активи. Тому надзвичайно актуальним є напрямок дослідження впливу банків на скорочення диспропорції між організованим та неорганізованим ринком цінних паперів.

На фондовий ринок банки виходять і як інвестори, і як емітенти, та найцікавішим є їх внесок в інфраструктуру фондового ринку. За наявності ліцензії торговця цінними паперами, що видається Державною комісією з цінних паперів і фондового ринку України за погодженням з Національним банком України, вони можуть надавати послуги із зберігання, обслуговування обігу цінних паперів, виконання операцій з ними, з ведення реєстрів власників іменних цінних паперів.

Згідно із Законом України “Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні” на організованому фондовому ринку угоди укладаються тільки зі знерухомленими цінними паперами. Але, як свідчать звіти Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку України, питома вага цінних паперів, що обліковувались станом на 31.12.2005 на рахунках власників у зберігачів у документарній формі, становила 73,65 %, а питома вага знерухомлених цінних паперів становила 26,35 %, станом на 31.12.2006 – 69,23 та 30,77 % відповідно. Тобто наявною є динаміка збільшення частки бездокументарних цінних паперів. Однак повинно

активізуватися переведення обігу цінних паперів в електронний формат.

Зі 180 зберігачів майже половина – це банки. Завдяки розгалуженій системі філій та відділень, наявності коштів на розвиток напрямків, які не приносять швидкої віддачі, схожості обслуговування обігу цінних паперів і коштів клієнтів банку банки мають більше можливостей щодо депозитарного зберігання цінних паперів та обслуговування їх обігу.

Станом на 31.12.2005 найбільша кількість рахунків відкрита зберігачами депонентам – фізичним особам-резидентам, а саме: 971,9 тис. шт., а станом на 31.12.2006 – 1,04 млн. шт. Тому саме банки як найбільші, найдавніші та найстабільніші представники фінансової системи в уявленні фізичних осіб повинні вести активнішу політику зі знерухомлення цінних паперів, які знаходяться у власності фізичних осіб.

Комерційним банкам задля переходу на якісно інший рівень виконання обов'язків зберігачів потрібно зосередитись на формуванні спеціалізованих підрозділів – депозитарних центрів, впровадженні інформаційних технологій, вести заохочувальну політику щодо знерухомлення цінних паперів з клієнтами, насамперед, фізичними особами. А збільшення обсягу бездокументарних цінних паперів, які тільки й можуть обертатися на організованому ринку цінних паперів, повинно спричинити зростання обсягів торгів на організованому ринку України.